

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 58.082.120
Західноукраїнського національного
університету,
докторці економічних наук, професору
Собко Ользі Миколаївні

ВІДГУК РЕЦЕНЗЕНТКИ

Докторки економічних наук, доцента, доцента кафедри менеджменту,
публічного управління та персоналу
Західноукраїнського національного університету

Кривокульської Наталії Михайлівни

на дисертаційну роботу Щербич Володимира Васильовича на тему
«Управління підприємницьким потенціалом регіонального розвитку», подану на
здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та
адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент».

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Підприємницький потенціал регіонального розвитку є важливим чинником забезпечення економічного зростання територій, підвищення їх інвестиційної привабливості та формування конкурентоспроможності. Ефективне використання цього потенціалу значною мірою залежить від якості управління ним, а також від застосовуваних механізмів та інструментів.

В умовах посилення міжрегіональної конкуренції, обмеженості ресурсів та зростання ролі інновацій саме ефективне управління підприємницьким потенціалом стає визначальним фактором економічної стійкості та соціальної стабільності регіонів. Особливо це важливо з огляду на необхідність усунення диспропорцій у рівнях соціально-економічного розвитку територій та їх повоєнного відновлення, що потребує активізації підприємницької ініціативи, стимулювання розвитку малого і середнього бізнесу та залучення інвестицій.

Крім того, сучасні виклики, пов'язані з цифровізацією економіки, розвитком циркулярної економіки, а також значимістю підвищення адаптивності регіональних систем управління, обумовлюють потребу в удосконаленні теоретичних і практичних підходів до управління підприємницьким потенціалом.

Отже, дисертаційне дослідження Щербич В.В. є актуальним і науково значущим, оскільки спрямоване на вирішення комплексних завдань підвищення ефективності управління підприємницьким потенціалом регіонів, обґрунтування сучасних механізмів його розвитку та забезпечення сталого соціально-економічного зростання територій в умовах трансформаційних змін.

2. Аналіз змісту дисертації. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертаційній роботі.

Дисертація є цілісним науковим дослідженням із класичною структурою: анотація, вступ, три розділи, загальні висновки, список використаних джерел та додатки. Логіка побудови кваліфікаційної наукової праці повністю відповідає поставленим науково-практичним завданням.

У вступі автором розкрито актуальність проблеми, мету, завдання, наукову новизну та практичну цінність виконаної роботи, а також представлено інформацію про апробацію результатів дослідження та особистий внесок здобувача.

У першому розділі «Теоретико-методичні засади управління підприємницьким потенціалом регіонального розвитку» розкрито теоретичну сутність підприємницького потенціалу, особливості його формування та управління на регіональному рівні, а також обґрунтовано методичні підходи до його дослідження. Підприємницький потенціал розглядається автором як сукупність ресурсів, можливостей і здатностей суб'єктів господарювання до здійснення підприємницької діяльності. Розкрито ключові характеристики підприємницького потенціалу (інноваційність, ризикованість, організаційна спроможність, доступ до ресурсів), а також структурні складові, серед яких людський, фінансовий, інфраструктурний, інноваційний та інституційний

компоненти. Окрему увагу приділено ролі інституційного середовища та державної підтримки у формуванні підприємницького потенціалу.

Обґрунтовано, що ефективне управління підприємницьким потенціалом залежить від узгодженості дій органів влади різних рівнів, якості інституційного забезпечення, а також рівня розвитку місцевого самоврядування. Розглянуто вплив процесів децентралізації на активізацію підприємницької діяльності та формування сприятливого бізнес-середовища в регіонах.

Узагальнено підходи до оцінювання підприємницького потенціалу за основними складовими (фінансовою, кадровою, інфраструктурною, інноваційною та управлінською), а також визначено інструментарій аналізу, зокрема статистико-економічні методи, SWOT- і PEST-аналіз. Обґрунтовано необхідність комплексного підходу до оцінки та управління підприємницьким потенціалом з урахуванням взаємодії його складових і впливу зовнішніх та внутрішніх чинників.

Другий розділ «Управління підприємницьким потенціалом Вінницької області» присвячений комплексному аналізу передумов формування, сучасного стану та ефективності управління підприємницьким потенціалом регіону на прикладі Вінницької області. Встановлено, що передумови формування підприємницького потенціалу регіонального розвитку залежать від впливу ключових факторів, зокрема ресурсного забезпечення, інституційного середовища, рівня розвитку інфраструктури, інвестиційної привабливості та соціально-економічних умов регіону. Обґрунтовано, що формування підприємницького потенціалу є результатом взаємодії економічних, соціальних та управлінських чинників.

Проаналізовано стан і динаміку розвитку підприємницького середовища Вінницької області. Зокрема, встановлено, що в регіоні домінує малий і мікробізнес, зосереджений переважно у сферах торгівлі, транспорту та ІТ, тоді як аграрний сектор залишається базовою галуззю економіки. Виявлено нерівномірність розподілу підприємницької активності між секторами економіки, що свідчить про необхідність диверсифікації структури бізнесу та стимулювання інноваційних видів діяльності.

Здійснено діагностику ефективності управління підприємницьким потенціалом Вінницької області на інноваційній основі. Оцінено рівень розвитку підприємницького потенціалу за ключовими складовими, визначено проблемні аспекти управління, зокрема недостатню координацію управлінських рішень, обмеженість інструментів підтримки бізнесу та недостатній рівень використання інноваційних підходів. Застосування аналітичних методів дозволило виявити резерви підвищення ефективності управління підприємницьким потенціалом регіону.

У третьому розділі «Удосконалення управління підприємницьким потенціалом регіонального розвитку» обґрунтовано стратегічні напрями та інструменти підвищення ефективності управління підприємницьким потенціалом регіону в умовах сучасних трансформаційних змін.

Обґрунтовано необхідність переходу до інтегрованого підходу, що передбачає узгодження цілей регіональної політики, ресурсного забезпечення та інституційних механізмів. Запропоновано концептуальні підходи до формування ефективної системи управління, орієнтованої на забезпечення сталого розвитку, підвищення конкурентоспроможності регіонів та активізацію підприємницької діяльності.

Розкрито роль інноваційного розвитку як ключового чинника підвищення підприємницького потенціалу регіону. Обґрунтовано доцільність впровадження інноваційно-орієнтованих моделей управління, розвитку науково-освітнього середовища, підтримки стартапів, кластерних ініціатив та публічно-приватного партнерства.

Цифровізація розглядається як сучасний інструмент розвитку підприємницького потенціалу на регіональному рівні. Визначено, що цифрова трансформація забезпечує підвищення ефективності управлінських процесів, розширення доступу до ресурсів, покращення взаємодії між бізнесом, владою та суспільством. Обґрунтовано необхідність впровадження цифрових платформ, розвитку електронних сервісів, підтримки цифрового підприємництва та інтеграції цифрових технологій у систему регіонального управління.

Висновки висвітлюють основні отримані результати та відповідають вимогам, які висуваються до дисертаційних робіт.

Додатки містять необхідні акти впровадження, що підтверджують практичну значущість проведеного дослідження.

Наукові результати дослідження є обґрунтованими завдяки використанню комплексу взаємодоповнюючих загальнонаукових і спеціальних методів. Зокрема, застосування методів аналізу, синтезу, індукції та дедукції дало змогу уточнити сутність категорії «підприємницький потенціал», сформулювати теоретичні положення щодо управління ним на регіональному рівні та виявити закономірності його розвитку. Економіко-статистичні методи використано для оцінювання стану та тенденцій розвитку підприємницького середовища регіону. Застосування SWOT- та PEST-аналізу забезпечило виявлення внутрішніх і зовнішніх чинників впливу на формування та використання підприємницького потенціалу. Методи економіко-математичного моделювання використано для обґрунтування напрямів підвищення ефективності управління підприємницьким потенціалом регіону.

Достовірність усіх одержаних положень і висновків підтверджується результатами проведених досліджень, а також успішною практичною імплементацією розроблених рішень. Виходячи з аналізу змісту, можна констатувати, що мета дисертаційної роботи була повністю досягнута, і робота відповідає критеріям завершеної наукової кваліфікаційної праці.

3. Наукова новизна дисертаційної роботи.

Результатами дисертаційної роботи, що претендують на наукову новизну, є такі:

вперше:

– запропоновано та обґрунтовано функціонально-диференціальну систему формування підприємницького потенціалу регіонального розвитку на основі визначення формотворчих складових та відображення взаємозв'язку між елементами інституційного та організаційно-економічного забезпечення розвитку підприємництва на регіональному рівні;

– розроблено концептуальну модель забезпечення розвитку підприємницького потенціалу на регіональному рівні з урахуванням стратегічних пріоритетів розвитку Вінницької області на основі обґрунтування її цільової основи, складових функціонального забезпечення, елементів стимулювання та впливу децентралізованого управління;

удосконалено:

– методичні засади дослідження підприємницько-орієнтованого інституційного середовища на регіональному рівні, що дозволяє комплексно визначати вплив інституційних факторів на розвиток підприємництва та дає змогу застосовувати інноваційні підходи до управління підприємницьким потенціалом регіонального розвитку, які базуються на адаптивності, інтеграції ресурсів та орієнтації на стале зростання в сучасних соціально-економічних умовах;

– методику оцінки підприємницького потенціалу за базовими складовими: фінансовою, інфраструктурною, інноваційною, кадровою та управлінською, що дає змогу проведення комплексної оцінки на основі багатовимірних показників з метою отримання об'єктивної картини рівня розвитку підприємницького потенціалу регіону;

набули подальшого розвитку:

– напрями функціонально-регуляторного впливу держави як суб'єкта системи управління процесом формування підприємницького потенціалу за виділеними групами впливу: нормативно-правове, освітньо-інноваційне забезпечення, створення сприятливих економічних умов для розвитку бізнесу та соціального середовища;

– застосування інтегрального підходу до цифровізації бізнесу в регіонах для формування конкурентних переваг на регіональному рівні на основі визначення компонентної структури трансформації взаємодії всіх учасників регіонального ринку у досягненні соціально-економічних, організаційних та інституційних ефектів управління підприємницьким потенціалом.

4. Дотримання вимог академічної доброчесності та повнота викладу наукових результатів в опублікованих працях.

Загальний обсяг дисертаційного дослідження становить 216 сторінок. Отримані результати досліджень проілюстровано за допомогою 19 рисунків та 6 таблиць. Список використаних джерел охоплює 172 позиції наукової літератури. Додаткова інформація, яка підкріплює результати дослідження, згрупована у 5 додатках.

Дослідження написано українською мовою з дотриманням вимог академічного стилю. Текст відзначається логічністю і послідовністю викладу. Структура рукопису і форма висвітлення наукових результатів, висновків та пропозицій забезпечує їхнє чітке розуміння. Візуальне та структурне оформлення роботи відповідає чинним стандартам МОН України.

Експертиза на антиплагіат підтвердила значний ступінь унікальності поданого тексту. У рукописі немає неправомірних запозичень; будь-яке використання напрацювань інших авторів має коректні посилання на оригінальні джерела. Це засвідчує дотримання здобувачем норм академічної доброчесності й етики.

Основні наукові результати дисертації висвітлено у 12 наукових публікаціях, у тому числі: 7 статей у наукових фахових виданнях, із них 2 статті – у закордонних виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз, а також 5 наукових публікацій, які додатково відображають наукові результати дисертації.

5. Практичне значення результатів дисертаційної роботи.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності управління підприємницьким потенціалом регіонального розвитку. Запропоновані у роботі підходи, моделі та інструменти можуть бути використані органами державної влади та органами місцевого самоврядування при формуванні та реалізації регіональної політики розвитку підприємництва, зокрема, щодо: вдосконалення механізмів підтримки малого і середнього бізнесу на регіональному рівні; формування сприятливого

інституційного та інвестиційного клімату в регіонах; впровадження інноваційних та цифрових інструментів у систему управління підприємницьким потенціалом; розроблення заходів щодо активізації підприємницької діяльності в умовах повоєнного відновлення. Використання запропонованих рекомендацій сприятиме підвищенню результативності управлінських рішень, зміцненню підприємницького середовища та забезпеченню сталого розвитку регіонів.

6. Зауваження до дисертації.

Відзначаючи належний рівень виконання дисертаційного дослідження, слід звернути увагу на окремі дискусійні питання і положення, серед яких:

1. Назва розділу 1.3 «Методичні засади дослідження процесу управління регіональним розвитком та його підприємницьким потенціалом» потребує уточнення. Зміст підрозділу свідчить про розгляд не лише конкретних методик, а й загальних наукових підходів і принципів дослідження, що більше відповідає категорії «методологічні засади». У зв'язку з цим, доцільним є уточнення назви підрозділу з метою підвищення її відповідності змістовому наповненню

2. У підрозділі 2.3, присвяченому діагностиці ефективності управління підприємницьким потенціалом регіону, відсутня чітко визначена система показників оцінювання ефективності. Зокрема, у роботі не сформовано узгодженого переліку кількісних індикаторів, які б дозволили об'єктивно виміряти рівень ефективності управління підприємницьким потенціалом та здійснити його порівняльний аналіз у динаміці або між регіонами.

3. Недостатньо чітко розмежовано вплив окремих складових підприємницького потенціалу (фінансової, інноваційної, інфраструктурної, кадрової) на загальну ефективність управління, що ускладнює визначення пріоритетних напрямів управлінського впливу.

4. Доцільним було б розширити аналітичну базу дослідження розділу 2 шляхом порівняння Вінницької області з іншими регіонами, що дозволило б підвищити обґрунтованість висновків та визначити відносні конкурентні позиції досліджуваного регіону.

5. Представлена на рис. 3.4 модель потребує певного доопрацювання, оскільки вона має переважно лінійний, а не управлінський характер, і не

враховує зворотних зв'язків, механізмів оцінювання ефективності та коригування управлінських рішень. Також доцільним є уточнення ролі суб'єктів управління та врахування впливу зовнішніх і внутрішніх обмежень (війна, обмеженість ресурсного потенціалу тощо).

6. Доцільним є уточнення змістового наповнення блоку «регіон сталого розвитку» (рис. 3.4) шляхом виокремлення екологічної компоненти (наприклад, забезпечення екологічної складової сталого розвитку регіону на засадах екологізації підприємницької діяльності та раціонального природокористування). Це дозволить більш повно відобразити триєдину природу сталого розвитку та підвищити концептуальну цілісність запропонованої моделі.

7. У параграфі 3.2 недостатньо чітко простежується причинно-наслідковий зв'язок між розвитком інноваційної діяльності та підвищенням підприємницького потенціалу регіону, що знижує рівень обґрунтованості авторських пропозицій.

Також слід звернути увагу на певну нерівномірність обсягу викладу матеріалу в окремих параграфах роботи. Зокрема, окремі підрозділи характеризуються надмірною деталізацією (параграф 1.1. розміщено на 24 сторінках), тоді як інші подані більш стисло (параграф 2.3. розміщено на 8 сторінках), що дещо порушує логічну збалансованість структури дослідження та ускладнює цілісне сприйняття матеріалу.

Зазначені зауваження не зменшують загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, а лише вказують на складність досліджуваної проблематики та можуть слугувати орієнтиром подальших наукових розвідок.

7. Висновки.

Представлена дисертаційна робота Щербич Володимира Васильовича на тему «Управління підприємницьким потенціалом регіонального розвитку» має обґрунтовану актуальність, містить завершені наукові дослідження, результати яких мають наукову новизну та практичну цінність.

Таким чином, з огляду на актуальність теми дисертації, її наукову новизну, практичне значення результатів та повноту їх викладу у наукових працях, а

також відсутність порушень академічної доброчесності, вважаю, що дисертаційна робота відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44), а її автор Щербич Володимир Васильович – заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Рецензентка:

Доцент кафедри менеджменту,
публічного управління та персоналу
Західноукраїнського
національного університету,
докторка економічних наук, доцент

Наталія КРИВОКУЛЬСЬКА

